

Trestní řízení + mediace

Mgr. et Mgr. Ondřej Ipser, DiS.

08.10.2024

Restorativní X retributivní justice

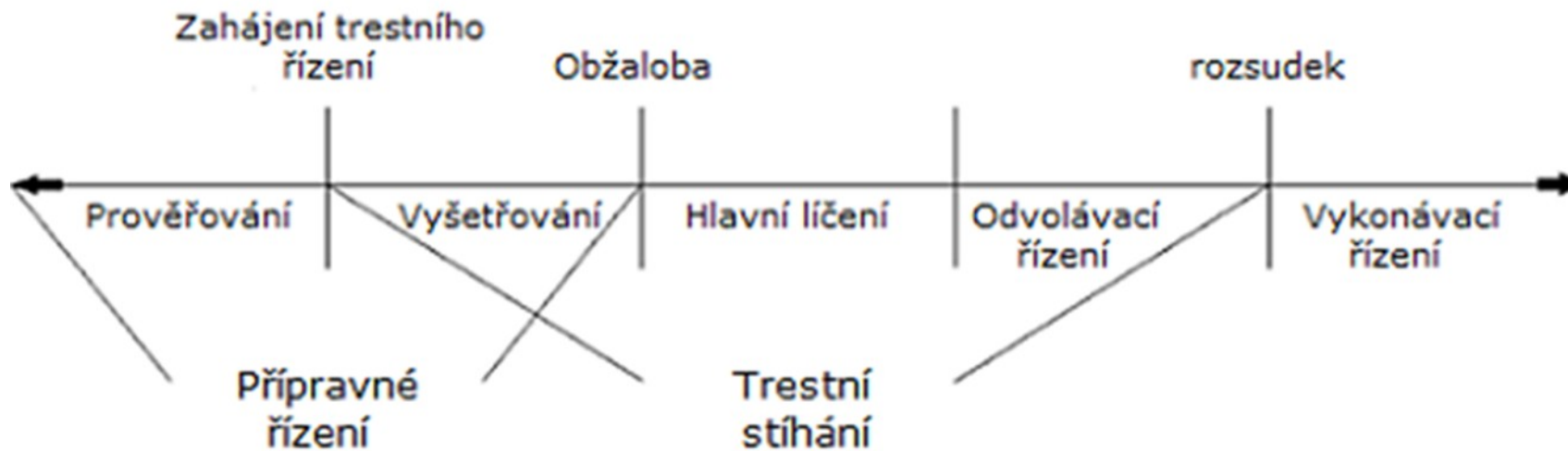
Retributivní (trestající, odplatná) justice	Restorativní (obnovující) justice
Jak byl porušen zákon?	Komu vznikla škoda?
Kdo se trestného činu dopustil?	Jaké jsou potřeby osob, které trestný čin zasáhl?
Jak má být pachatel potrestán?	Komu vznikají závazky a povinnosti?
Zehr 2002: 15 (Dle Zehra se nejedná o antonyma!)	

<https://www.youtube.com/watch?v=fWtFtWY3Hh8>

Trestní řízení

- ✓ Upraveno trestním řádem
- ✓ Jednotlivé fáze

Osa trestního řízení

Prověřování

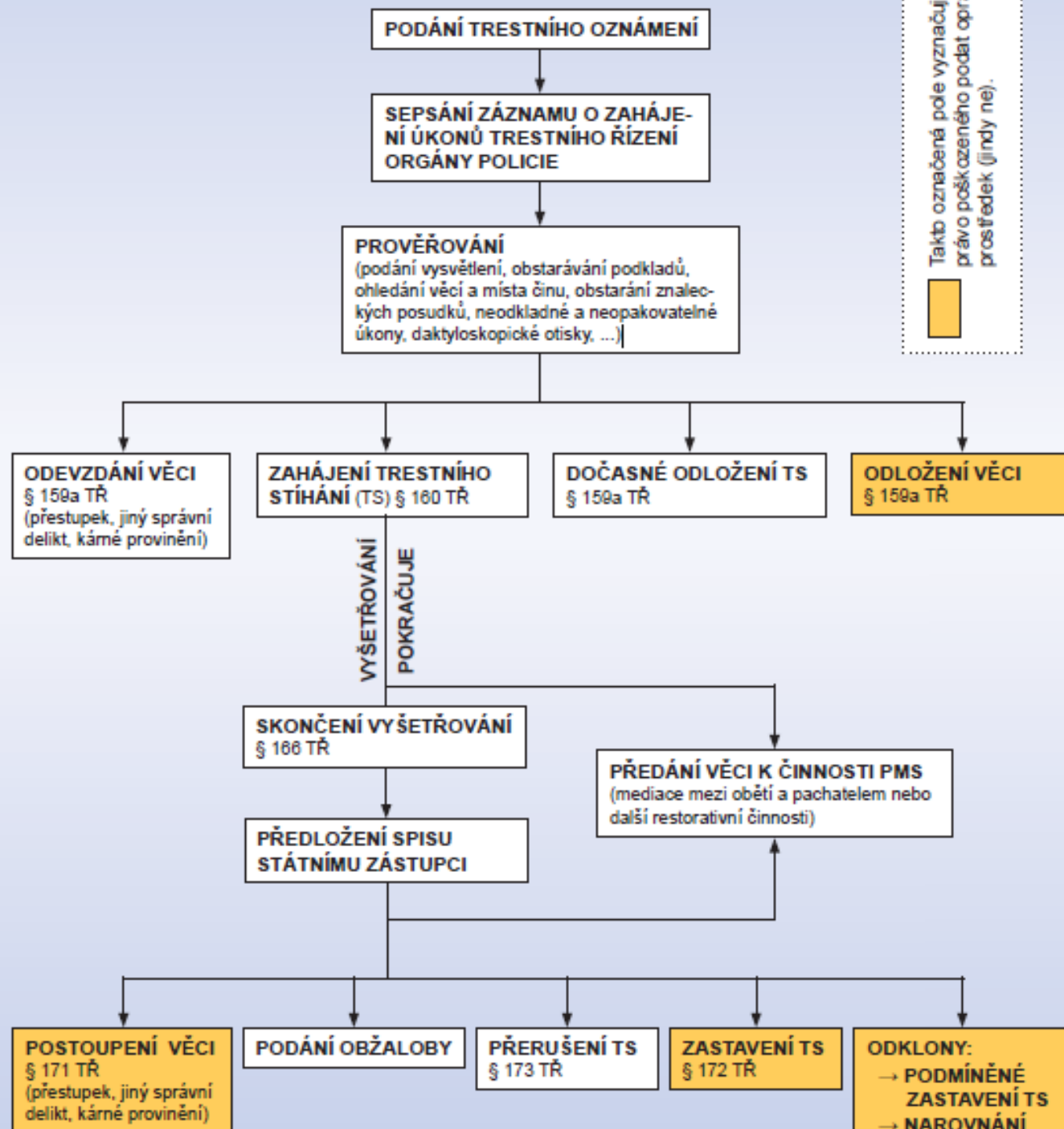
Zahájení trestního stíhání

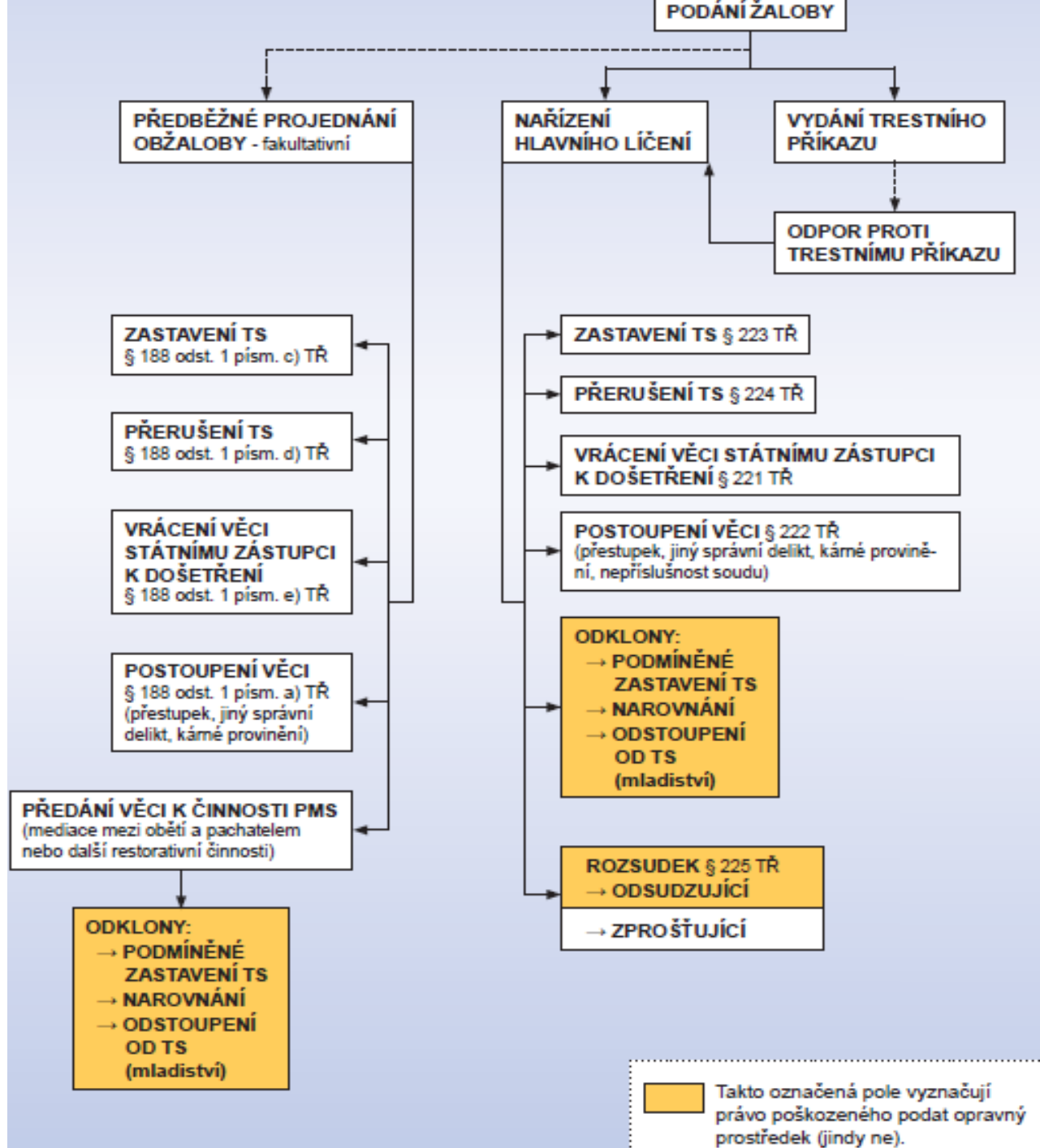
Vyšetřování – odklon – zahájení jednání o dohodě a vině
postoupení věci jinému orgánu, obžaloba,
přerušeni

Řízení před soudem – počátek hlavního líčení, dokazování, závěr
hlavního líčení, rozhodnutí soudu

Opravné prostředky

Výkon

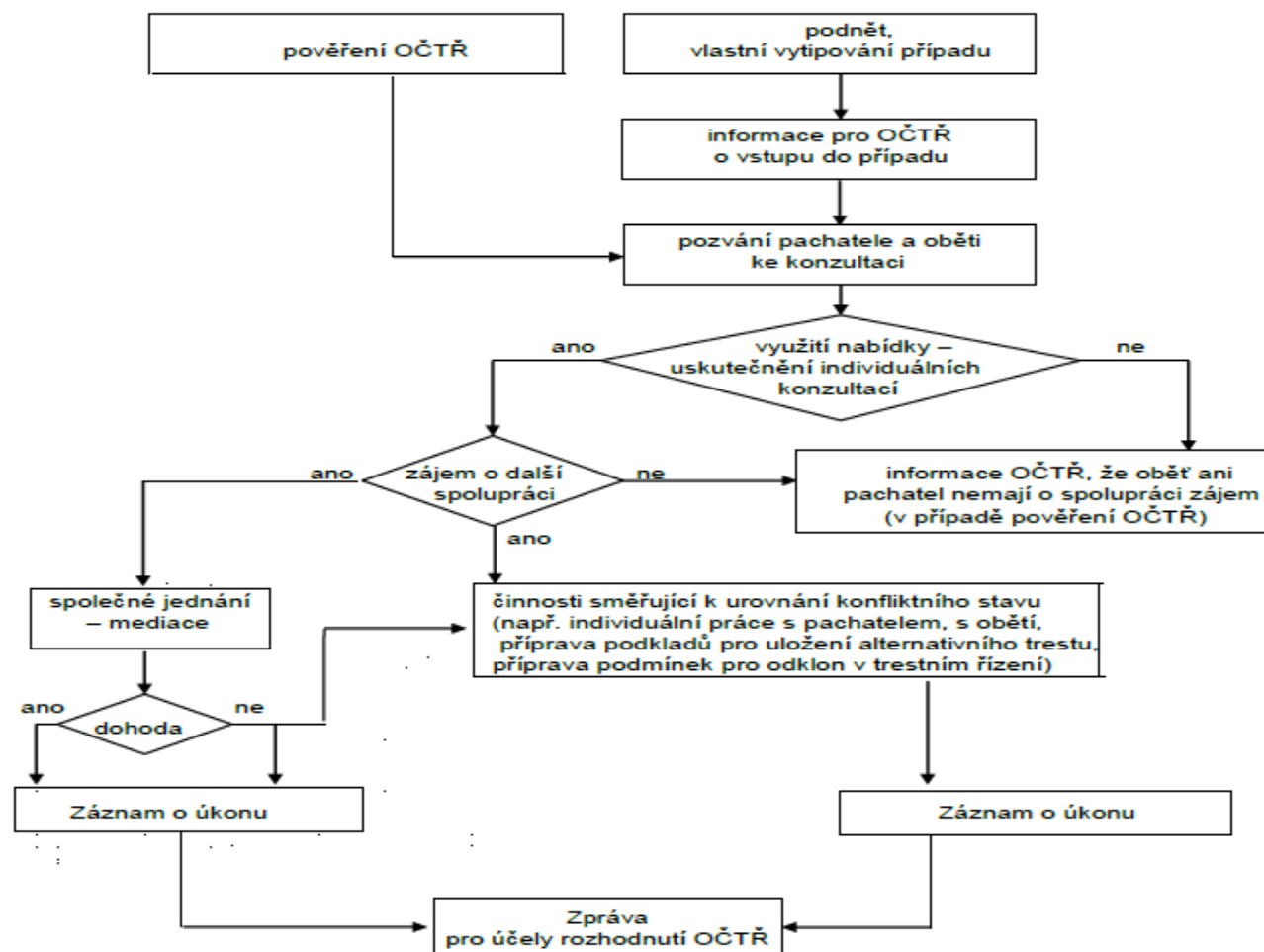

Cesta k mediaci v přípravném řízení

Grafické znázornění postupu a činnosti PMS v přípravném řízení:

Co je mediace v trestním řízení?

Mediace je mimosoudní zprostředkování řešení trestního konfliktu mezi poškozeným/obětí a obviněným – pachatelem za účasti třetí osoby - mediátora. Poskytuje oběma stranám možnost vyjádřit své pocity, očekávání a potřeby, které vznikly v souvislosti s trestnou činností. Současně umožňuje domluvit se na rychlém a přijatelném způsobu náhrady škody. Účast na mediaci je pro obě strany dobrovolná.

Kontrola výsledků a procesu

kontrola výsledků účastníky	ano	MEDIACE FACILITACE	VYJEDNÁVÁNÍ PROJEDNÁVÁNÍ
	ne	(PASIVITA) DELEGACE (soudy, experti, nadřizení, ...)	NÁHODNÁ VOLBA (NÁSILÍ)
		ne	ano
		kontrola procesu účastníky	

Přítomnost odborníka a povaha konfliktu

přítomnost neutrálního odborníka	ano	FACILITACE	MEDIACE
	ne	PROJEDNÁVÁNÍ	VYJEDNÁVÁNÍ
		problém	spor

povaha
konfliktu

Jak probíhá mediace v trestním řízení?

Varovné signály – Co se děje? Nic.

Rozvoj odlišností – Ty nikdy neuděláš... Pořád jenom sedíš před televizí...

Polarizace – útky ze společné komunikace, navázání nového vztahu... Jídlo máš v lednici.

Separace – Partneri se snaží vidět co nejméně, a jde-li o manželství, mají tendenci trávit čas na odlišných místech. Muži častěji unikají do hospod nebo nepřiznaných náhradních vztahů, ženy volí spíše únik k rodičům nebo k domácímu pití alkoholu.

Destruktivní fáze – uvolňuje se nahromaděné napětí, snaha uškodit druhému. „Nevadí mi, že budu poškozen, hlavně když poškodím druhého“. Partneri tolerují vlastní ztráty, jsou-li „kompenzovány“ ztrátami druhého.

O čem se komunikuje x jak se komunikuje

Dojde-li ke ztrátě stabilizujících mechanismů (například ke ztrátě možnosti efektivně vyjednávat), nemá pochopitelně smysl se dál bavit o věcné podstatě konfliktu, dokud není obnovena stabilita – v tomto případě především vztahy umožňující efektivní komunikaci. Je tedy třeba přestat se bavit o věci, o které komunikujete, a začít se bavit o způsobu, jakým o ní komunikujete. Mediátor (a ovšem i vyjednávač a facilitátor) se musí naučit obě situace – tedy tu, kdy je v sázce jen rovnováha, a tu, kdy už se hroutí stabilita – rozeznávat a odpovídajícím způsobem na ně reagovat nebo aktivně předcházet ztrátám stability.

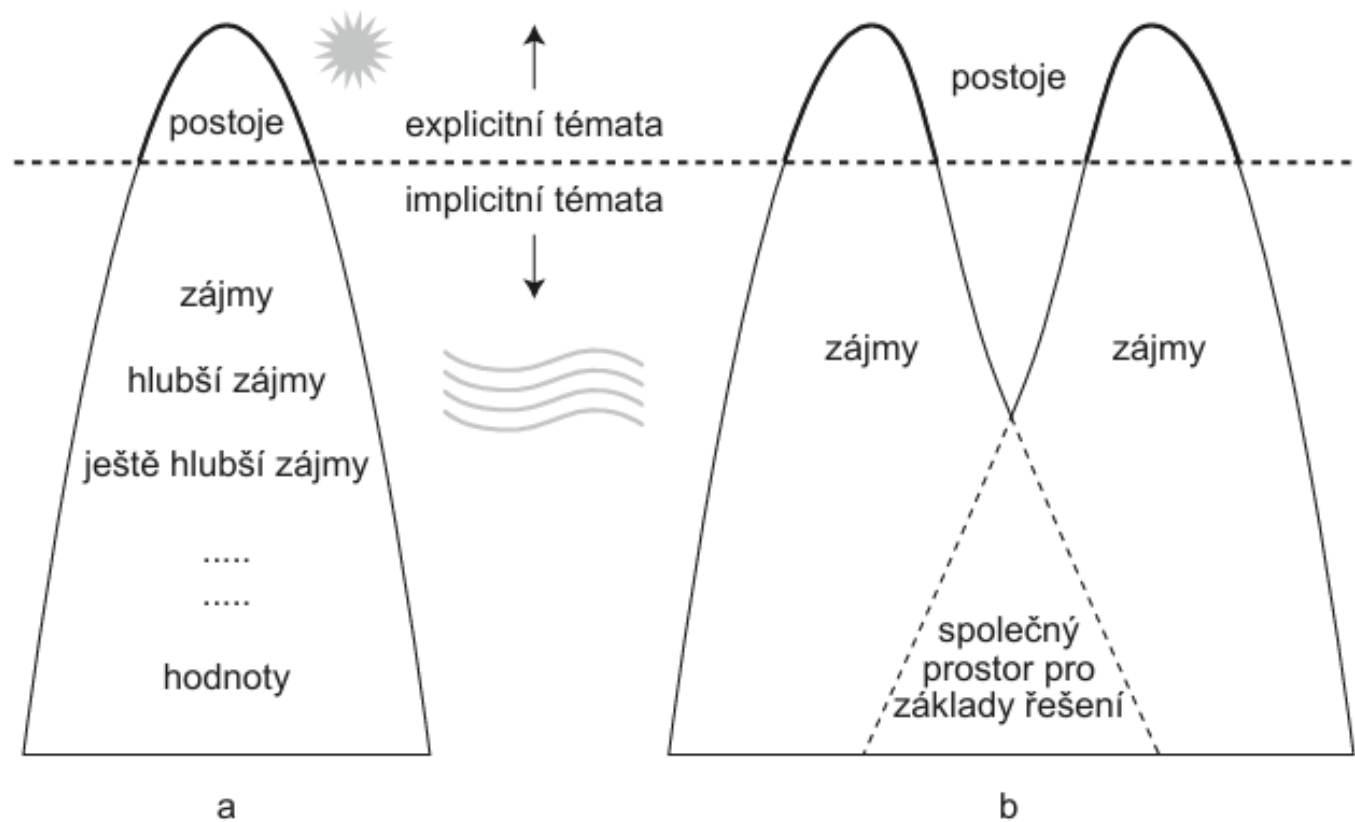
Od emocí k věci

At' již jde o mediaci nebo o vyjednávání či facilitaci, při ohrožení stability je zpravidla nezbytné zastavit jednání o věcné podstatě konfliktu a zabývat se komunikací a vztahy, tedy způsobem, jakým se konflikt řešen, a příčinami, proč se řešení nepohybuje směrem k rozumnému, stabilnímu výsledku. Tato změna tématu jednání od předmětu ke způsobu jednání je při vyjednávání žádoucí, ale při mediaci nezbytná.

Je potřeba emoce najít, pochopit a pojmenovat. Mediátor se snaží, aby tyto emoce pochopila i druhá strana. Jde o pochopení a ne uznání oprávněnosti. Pak se mnohdy spor mění v problém. Snažíme se o deperzonalizaci sporu v problém.

Hodnoty a postoje

Co je mediace v trestním řízení?

Mediace je mimosoudní zprostředkování řešení trestního konfliktu mezi poškozeným/obětí a obviněným – pachatelem za účasti třetí osoby - mediátora. Poskytuje oběma stranám možnost vyjádřit své pocity, očekávání a potřeby, které vznikly v souvislosti s trestnou činností. Současně umožňuje domluvit se na rychlém a přijatelném způsobu náhrady škody. Účast na mediaci je pro obě strany dobrovolná.

Jak probíhá mediace v trestním řízení?

Mediace má podobu setkání obviněného s poškozeným/obětí za účasti mediátora, který plní roli nestranného prostředníka. Společnému jednání obvykle předcházejí individuální rozhovory s poškozeným/obětí a obviněným. **Smyslem a účelem mediačního jednání je přispět ke zmírnění následků trestného činu pro poškozeného/ oběť a motivovat obviněného k převzetí odpovědnosti za škody,** které svým jednáním způsobil. Mediátor umožňuje oběma stranám, aby vyjádřily své názory, potřeby a zájmy v rámci daného trestního případu.

Co může přinést mediace poškozenému/oběti?

Poškozený/oběť má **příležitost vyjádřit a pojmenovat své potřeby a zájmy v souvislosti se zmírněním následků způsobených trestnou činností**. Může získat důležité informace vztahující se k trestnímu řízení a především k náhradě škody. Poškozenému/oběti mediace nabízí příležitost „seznámit“ pachatele s dopady jeho jednání a domoci se tak nejen materiálního, ale i mezilidského narovnání své újmy.

Co může přinést mediace obviněnému?

✓ Obviněný má příležitost vyjádřit své potřeby, zájmy, ale také pojmenovat své povinnosti a přijmout odpovědnost v souvislosti s náhradou jím způsobených škod. V osobním jednání s poškozeným/obětí má obviněný „příležitost“ dozvědět se, co vše svým jednáním způsobil. Může vysvětlit okolnosti svého jednání, omluvit se poškozenému a nabídnout přiměřenou náhradu škody.

Co může také zaznít na mediaci

✓ Poškozený/oběť –

Cítím:

- křivdu, že právě mně se to muselo stát
- ponížení, že jsem se stal/a obětí
- vztek na pachatele, že mi ublížil a dalšími následky zkomplikoval život
- bolest, tj. fyzickou ze zranění a psychickou z prožité zkušenosti
- nejistotu, zda jsem k trestnému činu nezavdal(a) nějakou příčinu
- lítost nad tím, co se stalo
- obavy, že mě to potká znovu

Co může také zaznít na mediaci

✓ Poškozený/oběť –

Chtěl(a) bych:

- říci pachateli, co všechno mi svým jednáním způsobil
- slyšet vysvětlení, omluvu, ...od pachatele
- dostat odpovídající náhradu škody
- vyřešit celou věc co nejdříve

Co může také zaznít na mediaci

✓ Obviněný – pachatel - způsobil(a) jsem dopravní nehodu, zranil(a) jsem někoho při rvačce, byl(a) jsem v partě, která vykradla auto (byt), ...

Cítím:

- strach z projednávání případu na policii (u soudu)
- obavy, že záznam v rejstříku trestů mi bude v budoucnu komplikovat osobní /pracovní situaci
- lítost nad tím, co se stalo
- potřebu vysvětlit důvody svého jednání
- potřebu omluvit se a odčinit to, co jsem spáchal(a).

Co může také zaznít na mediaci

Chtěl(a) bych:

- omluvit se poškozenému a vysvětlit mu, jak a proč ke všemu došlo
- nahradit vzniklou škodu
- vyřešit celou věc co nejdříve
- ukázat svým aktivním přístupem, že mi záleží na řešení celé situace

Kdy je mediace realizována?

- **Mediace je zejména realizována v rámci přípravného řízení, kdy PMS vstupuje do případu a snaží se zprostředkovat řešení konfliktu mezi pachatelem a obětí (95 % mediací).**
 - *Rychlá pomoc a „obnovení“ poškozených vztahů*
 - *Rychlejší a hladší průběh řízení z pohledu všech účastníků*
- **Mediace může být také realizována až po rozhodnutí SZ/S v rámci výkonu alternativního trestu (4 %) nebo např. v rámci nahrazení vazby dohledem (1 %)**
 - *Dodatečná realizace mediace po rychlém rozhodnutí SZ/S*
 - *Absolutní absence účelového jednání*

Kdy je mediace realizována?

- Nejčastěji dochází k realizaci mediace v případě nedbalostních trestných činů (35 – 37 % mediací).
- Druhá nejčetnější skupina trestných činů lze klasifikovat jako „vandalismus“ (20 %),
- po té následuje trestný čin krádeže (10 – 12 %)
- Mediace je také realizována i v případech úmyslných trestných činů se závažnější fyzickou či psychickou újmou (9 %).
- Ostatní trestné činy již jen v jednotkách %.
 - *Porušování domovní svobody (3 – 4 %)*
 - *Padělání peněz (3 %)*
 - *Zanedbání povinného výživného (2 %)*
 - *Podvod (1 %)*

Kdy je mediace realizována?

- Zvláště silné bylo uspokojení obětí z toho, že byly konečně vyslyšeny.

Celková spokojenost s mediací	Oběti (v %)
Velmi spokojen	46
Spíše spokojen	44
Spíše nespokojen	6
Velmi nespokojen	4

Kasuistika

- ✓ Mladistvý Tomáš (15 let) na ulici vytrhl poškozené paní Kateřině (67 let) kabelku, ve které byly doklady, finanční hotovost ve výši 500,- Kč, klíče a další osobní věci. Mladistvý Tomáš si byl vědom svého protiprávního jednání.
- ✓ Provinění bylo kvalifikováno jako krádež dle 205/1d tr. z. s trestní sazbou odnětí svobody až na dvě léta.